

1974

1

SPRAVODAJ

SLOVENSKEJ SPELEOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI

SPRAVODAJ

Slovenskej speleologickej spoločnosti
Liptovský Mikuláš

Číslo 1
1974

Vydalo Múzeum slovenského krasu
Liptovský Mikuláš

Redakčná rada: PhDr. Juraj Bárta CSc.
PhMr. Štefan Roda
RNDr. Dušan Kubíny
Ing. Peter Štefanča
Jozef Sucháň

Výkonný redaktor: Ing. Mikuláš Erdős

Zodpovedný redaktor: Alfonz Chovan
riaditeľ MSK

Grafická úprava: Ján Močiliak

Predkladáme Vám prvé tohoročné číslo Spravodaja SSS v novej úprave.

V dvoch príspevkoch vraciame sa ešte k hodnoteniu nedávneho 6. medzinárodného speleologického kongresu UIS, ktorý sa uskutočnil u nás v Československu. RNDr. Pavol Mitter píše o Medzinárodnom speleologickom tábore pre speleoalpinizmus, bezpečnosť práce a záchranu v jaskyniach, ktorý sa konal v Slovenskom krase. Ing. Tibor Sasvári podáva správu o Medzinárodnom tábore pre potápanie v jaskyniach. Obidve akcie boli súčasťou exkurznej časti kongresu.

Do tohto čísla sme zaradili aj príspevok od vedúceho oblastnej skupiny SSS č. 8 Východná Ing. Milana Koreňa o pôdnych typoch na karbonátových horninách, ich krasovatení a o vzťahu k vegetácii na krasovom území všeobecne. V rámci zvýšenia odborných znalostí a zdôraznenia predovšetkým odborného poslania SSS, budeme aj v budúcnosti ešte vo väčšej miere uverejňovať takéto odborne vysoko fundované príspevky.

V krátkom príspevku oboznámi Vás Ing. Mikuláš Erdös o významnom ochranárskom kroku na Slovensku — o zriadení novej Chránenej krajinskej oblasti Slovenský kras. Od toho istého autora je ďalší príspevok o novinkách v prieskume niektorých svetových priepastí a vertikálnych jaskynných systémov.

Na záver predkladáme už tradične zaujímavosti zo sveta a prírastky speleologickej knižnice MSK za mesiace november — december 1973.

Redakcia

Dr. Pavol Mitter:

Medzinárodný speleologický tábor UIS Slovenský kras 1979

Svetové stretnutie jaskyniarov v ČSSR v roku 1973 na 6. medzinárodnom speleologickom kongrese pokračovalo po rokovacích dňoch v Olomouci exkurziami a špecializovanými speleologickými tábormi. Hlavné exkurzné trasy viedli cez územie Slovenska a bol tu usporiadaný aj speleologický tábor s tematikou speleoalpinizmu, bezpečnosti práce a záchrany v jaskyniach. Ostatné dva tábory — tábor potápačský a tábor krasovej turistiky sa uskutočnili v ČSR.

Medzinárodný speleologický tábor s tematikou záchrany a bezpečnosti práce v jaskyniach a speleoalpinizmu sa uskutočnil v Slovenskom krase pri Gombaseckej jaskyni v dňoch 10. až 16. 9. 1973 ako súčasť kongresu. Spoluusporiadateľom tábora bola Správa slovenských jaskýň. S organizačnými prípravami tohto podujatia započal prípravný výbor v zložení Ing. Á. Abonyi, Ing. M. Erdős, Ing. I. Cebecauer, A. Chovan a Dr. P. Mitter už rok vopred. Pri prípravách veľmi dobre pomohli poznatky, získané z organizovania jaskyniarskych týždňov SSS. Prípravným výborom vypracovaný plán tábora schválili príslušné orgány a postupne na jednotlivých zasadnutiach sa rysoval tábor po technickej i odbornej stránke. Pri prípravách a samotnej realizácii tábora veľmi ochotne vychádzali v ústrety rôzne inštitúcie okresu Rožňava, čo prípravu tábora veľmi uľahčilo.

Cieľom Medzinárodného speleologického tábora bola konfrontácia najnovších poznatkov z jaskynného záchranárstva, bezpečnosti práce v jaskyniach a speleoalpinizmu v medzinárodnom meradle. Preto sa predpokladali dve samostatné sekcie: sekcia záchranárov a sekcia speleoalpinistov a pre nich boli pripravené samostatné programy.

Prípravné práce sťažovala skutočnosť, že do poslednej chvíle nebol prehľad o účastníkoch tábora a to ani v počte, ani v kvalite. Ukázalo sa potom, že zloženie účastníkov je veľmi rôznorodé. Len málo z nich malo prísne vyhranené záujmy, ale väčšinou sa

zaujímal aj o záchranárstvo aj o speleoalpinizmus, takže program tábora sme museli čiastočne pozmeniť a prispôsobiť prevládajúcej mentalite účastníkov. Napríklad dve prednášky účastníkov z Belgicka nemohli naplniť celodenný program, preto prednáškový deň vypadol a predniesli ich vo večerných hodinách. Namiesto tohto prednáškového dňa sa urobil program podľa želania účastníkov.

Celkový počet registrovaných účastníkov bol 92 zo 17 štátov. Najviac bolo domácich (44) a ostatné štáty boli zastúpené takto: Belgicko (19), Rumunsko (5), Veľká Británia (3), Španielsko (3), Portugalsko (3), Švajčiarsko (2), Maďarsko (2), NDR (2), Rakúsko (2), Grécko (1). USA (1). Írsko (1), Poľsko (1), NSR (1) a Austrália (1).

Medzi účastníkmi prevládali jaskyniari medzi 20 — 40 rokov, všetci s dobrou fyzickou kondíciou. Najvýraznejšie sa prejavila početná skupina Belgičanov, ktorí prišli v šetci ako organizovaní záchranári. Na prednáškach potom podrobne vysvetlili organizáciu a činnosť ich záchranej služby. SPELEOSECOUR — ako sa belgická záchranná služba volá, má už za sebou viac ako dvadsaťročnú činnosť. Je oficiálne uznaná štátnymi orgánmi a veľmi úzko spolupracuje s tamojším Červeným krížom a Civilnou obranou. Má veľmi dobre vystrojené, špeciálne terénne vozidlá s kompletným výstrojom. V prípade nešťastia v teréne je treba zavolať určité číslo, ktoré platí pre celú krajinu a záchranná akcia sa započne. Záchranné družstvá sú organizované vo všetkých krasových oblastiach Belgicka a majú celkovo 170 členov, všetko z radov amatérov. Je zásadou, že ku ktorejkoľvek jaskyni, či lokalite sa dostane záchranné družstvo najneskoršie za 7 hodín. Na záchranej akcii je prísny poriadok s presne rozdelenými úlohami. Ročne majú belgickí záchranári na 10 — 15 záchranných akcií, čo je pomerne vysoké číslo. Na fotografiách, diapozitívoch a iných grafických materiáloch ukázali činnosť záchranej čaty počas záchranej akcie, ako aj výstroj ich záchranných vozidiel. Na stene Sillickej ľadnice predviedli spust raneného na špeciálnych nosidlách a jeho dopravu cez zúžené miesto. Potom predviedli a vysvetlili použitie piatich špeciálnych nosidiel a prepravných cielt, používaných pri záchranných prácach v jaskyni.

Aj keď u nás záchranná služba pre jaskyne ešte nie je zorganizovaná, pokúsili sa členovia Horskej služby, ktorí sú zároveň členmi SSS predviesť dve záchranné akcie pomocou rakúskeho záchranného materiálu. Prvou akciou bol spust záchrancu, ošetrovanie raneného a ich vyťahnutie na povrch, druhou akciou bola

záchrana raneného v špeciálne zhotovenej sieti z horolezeckých lán.

Obe akcie boli dobré a zaujímavo urobené a čo je cenné, s malým počtom osôb. Ukázalo sa, že skúsenosti členov Horskej služby zo záchranných akcií by sa dali po určitom prehodnotení dobre využiť aj pri budovaní našej záchrannej jaskynnej služby, pretože niektorí členovia SSS sú zároveň aj členmi Horskej služby.

A. Slagmolen z Belgicka, oficiálny zástupca UIS pre záchranu v jaskyniach mal prednášku o belgickej záchrannej službe a o organizovaní jaskynného záchranárstva v iných štátoch Európy. Skupina speleoalpinistov predvádzala technické pomôcky pre výstup a zostup na lane. Hoci sa dnes v jaskyniach hodne používajú ľahké rebríky, predsa len v individuálnom výstroji najmä športových jaskyniarov sa stále viac uplatňujú rôzne technické pomôcky. Sú to hlavne jamary, ktoré dnes už vytlačili všetky ostatné podobné pomôcky, pretože ich použitie je najvýhodnejšie. Okrem originálnych sme však videli množstvo individuálne zhotovených typov s menšími konštrukčnými zmenami. Na zlanovanie sa používala najviac pevná kladka, málo zlanovanie cez karabínu a už vôbec nie klasické spôsoby.

W. Howie z USA predviedol spôsob zlanovania, pri ktorom možno istieť odspodu. Zvláštnosťou zámorských účastníkov bolo, že odmietli vrchné istenie a liezli len po jednom lane s odôvodnením, že u nich sa vrchné istenie vôbec nepoužíva. Aj keď výstroji veríme, predsa sa nám to zdá ako zbytočný hazard, pretože v jaskyni je veľa objektívnych činiteľov, ktoré môžu spôsobiť haváriu a vtedy môže byť vrchné istenie jedinou záchranou.

Popri úzko odbornom zameraní tábora významný bol aj jeho spoločenský dosah. Mnohí účastníci boli prvýkrát u nás v Československu. Chceli sme im preto ukázať a predstaviť časť bohatých prírodných krás Slovenska a zdôrazniť aj veľkú starostlivosť, ktorú naša spoločnosť venuje aj ochrane prírody. V programe tábora boli väčšinou terénne akcie, ktoré napomáhali vzájomnému zblíženiu účastníkov a nadviazaniu osobných kontaktov. Preto považujeme za úspech nielen splnenie odborného programu tábora, ale aj tú družnú atmosféru a priateľstvá, ktoré počas tábora vznikli.

O tom, či sa využili všetky možnosti, ktoré táto problematika poskytovala, sa už nedá hovoriť tak optimisticky. Organizátori samotného tábora síce pripravili všetko pre plnú spokojnosť účastníkov, ale nemohli predsa len ovplyvniť účasť ďalších záchranných družstiev z iných štátov. To bolo skôr v kompetencii ko-

misie UIS pre záchranu v jaskyniach. Účasť viacerých záchranných družstiev by iste prispela k skvalitneniu záchranskej stránky tábora.

Medzinárodný speleologický tábor poskytol dosť poznatkov aj pre naše jaskyniarstvo. Ukázali sa výhody organizácie, ako je Slovenská speleologická spoločnosť, kde je možno dobre koordinovať prácu, pretože klubizmus s malým počtom členov a úzko vyhranené súkromné záujmy často vedú k nevraživosti a zbytočným rozporom. Tábor by mal byť aj impulzom k budovaniu jaskynnej záchrannej služby u nás. Počet jaskyniarov rýchle rastie, stále viac chodí do terénu neorganizovaných „jaskyniarov“, čím sa stále zvyšuje možnosť úrazov a následovnej záchrannej akcie. V oblastiach, kde existuje Horská služba, mohla by sa takáto situácia dočasne riešiť spoluprácou s členmi Horskej služby. Máme na mysli najmä oblasť Nízkych Tatier, kde sú niektorí členovia HS aj členmi SSS a máme s nimi dobré kontakty. Ovšem je nám jasné, že toto nemôže byť konečné riešenie pre celú SSS, pretože táto má mať samostatnú službu so špeciálnym výstrojom a vycvičenú pre záchranné práce v jaskyniach.

V poslednej dobe v jaskyniarstve sa čoraz viac prejavujú športovní jaskyniari, ktorí pod jaskyniarstvom chápajú športový výkon, s cieľom čo najrýchlejšie preliezť jaskyne, občas aj s odbornými úlohami. Vieme, že nielen vo svete, ale aj u nás, v rámci SSS také skupiny jaskyniarov existujú a bude treba bližšie sa pozrieť na ich problémy a zaradenie do speleológie. Speleoalpinisti sú nositeľmi určitého pokroku hlavne v tom, že používajú a skúšajú novú techniku, nové technické pomôcky a že ich poznatky a skúsenosti sa dajú využívať aj v odbornej speleológii. Sme totiž presvedčení, že svoju pomoc pri odbornej speleológii nikdy neodmietnu, keď bude treba.

Na záver tohto krátkeho hodnotenia Medzinárodného speleologického tábora v Slovenskom kráse, chceme poďakovať všetkým, ktorí sa pričínili o úspešný priebeh tábora. Okrem výdatnej pomoci a pochopenia inštitúcií okresu a mesta Rožňavy patrí najväčšie uznanie oblastnej skupine SSS č. 3 z Rožňavy, členovia ktorej nezištne pomáhali v príprave i počas trvania tábora.

Ing. Mikuláš Erdős:

Slovenský kras vyhlásený za chránenú krajinnú oblasť

V uplynulom roku 1973 došlo k významnému a závažnému rozhodnutiu štátnych orgánov vo vzťahu k ochrane prírody a zachovania krasových oblastí. Ministerstvo kultúry SSR vyhlásilo najväčšiu našu krasovú oblasť — Slovenský kras za chránenú krajinnú oblasť. Splnil sa tak dávny sen všetkých ochranárov, jaskyniarov a milovníkov prírody, ktorí -venovali jej príprave toľko energie a času. Boli urobené prvé kroky k záchrane a zachovaniu jednej z najklasickejšie vyvinutých krasových oblastí Európy. K doterajším dvom CHKO — Slovenský raj a Malá Fatra – pribudla tak ďalšia s prevažne krasovým charakterom.

Nová chránená oblasť leží na území dvoch okresov (Rožňavy a Košice-vidiek) na rozlohe 38 tisíc hektárov a spolu s ochranným pásmom až 70 tisíc hektárov. Rozprestiera sa v dĺžke 55 km od Jasova a rieky Bodva až po Jelšavu, kde zbieha až do Slovenského rudohoria, šírku má až 20 km a postupuje od Rožňavy až po hranice s MLR, kde krasová oblasť pokračuje. Zahrňuje v sebe 7 rozsiahlych krasových planín ako planina Koniar, Plešivská, Silická, ďalej Dolný Vrch, Horný Vrch Zádielsko-turňanská a Jasovská. Slovenský kras tvorí tak charakteristického predstaviteľa planinového krasu so všetkými klasickými povrchovými i podzemnými krasovými javmi. Na území CHKO sa nachádzajú sprístupnené jaskyne Domic, Gombasecká a Jasovská. V útrobach planín sú ďalšie vzácne, objavené jaskyne, ktoré len čakajú na sprístupnenie pre verejnosť. Sú to napr. Krásnohorská jaskyňa, Ardovská jaskyňa, Zvonivá priepasť, Brzotínska jaskyňa, Jaskyňa Milada, Silická ľadnica a iné. Samostatnú pozornosť si zaslúži svetoznáma Zádielska dolina s neobyčajne vzácnymi predstaviteľmi krasovej flóry a fauny.

Štátne orgány stanovili podmienky ochrany novej oblasti a vytýčili kompetenciu zodpovednosti za ich dodržanie. Nová správa bude úzko spolupracovať s národnými výbormi a všetkými štátnymi orgánmi a organizáciami, ktoré svojou činnosťou zasahujú do

územia a prírodného režimu Slovenského krasu. V neposlednom rade bude spolupráca so Správou slovenských jaskýň a Múzeom slovenského krasu, ktoré vykonávajú prevádzku, výskum a prieskum jaskýň aj na území Slovenského krasu. Nová správa CHKO bola založená so sídlom v Rožňave. Nových pracovníkov čaká iste veľa starostí, kým upravia Správu do definitívnej polohy a kým orgány a organizácie si zvyknú na dodržiavanie stanovených podmienok ochrany, typických pre CHKO. Skúsenosti z minulých rokov ukazujú, že to bude práca neľahká a zložitá. Prítomnosť kvalitného vápenca na území Slovenského krasu mala za následok už aj v minulosti zvýšený záujem hospodárskych organizácií a budovali sa tu rôzne objekty a priemyselné celky na hospodársku exploatáciu vápenca, ktoré kráse krajiny nepridali, skôr naopak a vyvolali ostré polemiky s pracovníkmi ochrany prírody. Môžeme tak menovať napr. vápenku a veľkolom v Gombaseku, cementáreň Turňa a rôzne väčšie i menšie lomy štátnych organizácií alebo JRD, intenzívne pozorovanie a zachytávanie vodných tokov a prameňov na území krasu atď.

Podľa novej vyhlášky akýkoľvek geologický, hydrologický, hydrogeologický a archeologický výskum bude možné vykonávať len so súhlasom kompetentnej Správy CHKO. Podobne aj stavebná, poľnohospodárska a lesnícka činnosť podlieha schváleniu týchto orgánov.

Zásluhou našej socialistickej spoločnosti a starostlivosti o prírodné bohatstvá, prišlo sa k záchrane a zachovaniu ďalšej časti bohatej prírody na Slovensku. Predpokladá sa, že aj v budúcnosti bude CHKO Slovenský kras navštevovaná ešte vo väčšej miere pracujúcimi, ktorí tu hľadajú odpočinok a rekreáciu po práci. Turisti, milovníci prírody a v neposlednom rade aj jaskyniari budú mať lepšie podmienky a prostredie pre túto činnosť v krase. Bude však potrebné, aby sa venovala v budúcnosti Chránenej krajinnnej oblasti Slovenský kras zvýšená pozornosť, aby sa ustanovenia vyhlášky naplnili aj skutkami a boli dodržané zákonné predpisy ochrany. Bude to práca ťažká, ale krásna a ušľachtilá. K tejto činnosti prajeme všetkým príslušným pracovníkom CHKO veľa úspechov!

Ing. Tibor Sasvári:

Medzinárodný tábor pre potápanie v jaskyniach

V rámci 6. medzinárodného speleologického kongresu zišli sa do Olomouca speleológovia z celého sveta, aby si vymenili skúsenosti, riešili naliehavé problémy v jaskyniarstve a vytýčili ďalšie smery vývoja. V pestrej palete účastníkov boli tu zastúpení vedci, odborníci a speleológovia-amatéri zo všetkých odvetví speleológie a príbuzných odborov. Kongres tak vyjadroval súčasný stav teoretickej, aplikovanej a záujmovej speleológie.

Veľký podiel na prieskume jaskýň majú niektoré športové metódy, ktoré významne ovplyvňujú rýchlosť rozvoja speleológie. Jednou z takýchto metód, používajúcich pri prieskume súdobú techniku, je speleo - potápanie v jaskyniach. Potápanie v jaskyniach sa stále zdokonaľuje a prináša stále väčšie a prenikavé výsledky. Z týchto dôvodov bol v priebehu kongresového rokovania ustanovený technický výbor, pozostávajúci zo štyroch komisií. Jednou z nich je komisia pre speleo-potápanie. Veľkým uznaním pre náš štát je, že riadením tejto komisie poverili Ing. F. T. Piškulu z Československa.

V rámci exkurzných častí pokračoval kongres speleologickými táborami. Významnou udalosťou bol tábor pre potápanie v jaskyniach, ktorý sa konal v Protivanove v Moravskom krase. Bol to prvé podujatie toho druhu v svetovom meradle. Medzinárodný tábor speleopotápania bol organizovaný a prebiehal pod patronátom Moravského krasu - prevádzky a výskumu krasu v dobe od 10. — 18. sept. 1973. Speleopotápanie na Slovensku zastupovali v tomto tábore Ing. Sasvári a P. Ošust. O bezpečnosť účastníkov potápačských akcií sa starala Hlavná banská záchranná služba z Ostravy a samotné potápačské akcie organizoval brnenský potápačský klub Delfín.

V tábore sa stretli potápači z deviatich štátov a to z Holandska, Talianska, Mexika, NDR, Poľska, Španielska, Švajčiarska, Veľkej Británie a Československa.

V úvodných diskusiách zástupcovia jednotlivých štátov stručne

popísali históriu a začiatky svojej existencie. Je zaujímavé porovnávať odlišný vývoj potápačských skupín v jednotlivých štátoch a to po technickej a chronologickej stránke. Je vidieť, že Speleo-potápanie v každom z týchto štátov bolo poznamenané špecifickými domácimi podmienkami.

Dá sa tvrdiť, že Československo patrí medzi prvé krajiny sveta, ktoré použili potápačský výskum v jaskyniach. Prvé pokusy boli realizované v Moravskom krase vo vodách Punkevních jaskýň. Pracovalo sa predovšetkým pre profesora K. Absolona. Boli to potápači ako Buršík alebo Divíšek a používali strednú súpravu ťažkého potápača firmy Dräger. Po roku 1945 sa preorientovali na potápanie s ľahkým športovým výstrojom, ktorý v podstate, so stále lepšou technikou používajú dodnes. V Moravskom krase sa zaoberá speleo-potápaním taktiež brnenský potápačský klub Delfín.

Jaskynné potápanie má svoju tradíciu aj na Slovensku, kde prvé výskumy uskutočnili väčšinou potápačské kluby, organizované Zväzarmom. Po znovuoživení Slovenskej speleologickej spoločnosti vytvorila sa prvá špecializovaná jaskyniarska skupina Aquaspel na Slovensku. Je súčasťou Slovenskej speleologickej spoločnosti v Liptovskom Mikuláši.

Aký je však prehľad speleo-potápania v jednotlivých zúčastnených štátoch?

V Holandsku sa speleo-potápačská skupina vytvorila prakticky až po 6. medzinárodnom speleologickom kongrese v Olomouci roku 1973.

V Mexiku existuje speleo-potápačská skupina od roku 1972, pozostáva však len z piatich členov. Potápanie v mexických jaskyniach je veľmi príjemné, lebo teplota vody sa stále pohybuje medzi 14 - 16 °C a vzduchu medzi 20 - 24 °C. Ochranné obleky preto používajú len proti mechanickým odreninám. Väčšina sifónov je u nich veľmi úzka, z toho dôvodu používajú málorozmernú potápačskú techniku. Zaujímavé je, že vo vodách mexických jaskýň žijú rôzne druhy rýb.

V Taliansku sa začali zaoberať výskumom jaskýň najprv vojenský potápači, až neskoršie preberali ich skúsenosti potápači civilní. Jednotná speleo-potápačská organizácia však u nich neexistuje. Sú to rôzne skupiny z mesta Trieste, Neapol, Miláno a Catania. Každý speleo-potápač musí prejsť dlhodobým potápačským výcvikom, ktorý organizuje federálna rada inštruktorov v Janove. Výcvik trvá šesť rokov a každý dostane osvedčenie podľa dosiahnutej výkonnosti. Talianski potápači používajú bežne čistý kyslík

na potápanie v jaskyniach. Záchranné prístroje používajú len pri dlhých sífónoch.

Jaskyniari v NDR majú k dispozícii pomerne malé množstvo vodných jaskýň. Zaplavené jaskyne sa u nich vyskytujú vo dvoch geneticky odlišných oblastiach. Jedna z nich je v zaplavených a vylúhovaných sádrovcových jaskyniach Heimhöhle a Marienglashöhle. V týchto sádrovcových jaskyniach sú prekrásne jazerné systémy. Ďalšie vodné jaskyne sa vyskytujú v menšom množstve vo vápencovom masíve pohoria Harz v tzv. riebelenskom jaskynnom systéme. Vzhľadom na to, že v NDR je málo vodných jaskýň nevznikla ani špeciálna speleo-potápačská skupina. Jaskyniarsky výskum vykonávajú niektoré potápačské kluby.

V Poľsku bol v roku 1970 založený špeciálny speleo-potápačský klub vo Varšave. Zvláštnosťou poľských jaskýň je extrémne ťažký prístup k vodným plochám, tieto jaskyne sa totiž nachádzajú väčšinou v masivoch poľských Tatier a okolia. K niektorej vodnej ploche či sífónu sa musia prekonať priepasti hlboké až 200 — 750 m. Preto Poliaci kladú veľký dôraz na úsporné riešenie potápačského výstroja. Sífón v známej priepast'ovitej jaskyni Snežná jama v poľských Tatrách sa nachádza v hĺbke — 750 m a bol preplávaný pomocou jednoňásového prístroja.

V Španielsku prvé kroky v speleo-potápaní robili vedci v roku 1950, prvé skupiny speleo-potápačov sa však vytvorili až po roku 1967 s centrom v Barcelone. Prieskum začínali v prímorských jaskyniach s vchodmi pod morskou hladinou. Odtiaľ získané skúsenosti potom aplikovali na bežné vnútrozemské jaskyne. Teplota vôd v španielskych jaskyniach sa pohybuje medzi 4 — 16°C. Sífóny sú variabilné. Značné ťažkosti im robia pobrežné jaskyne, ktoré dosahujú hĺbku 60 m a dĺžku vyše 1000 m. Preto pri prieskume používajú špeciálne potápačské prístroje s kyslíko-héliovou zmesou s polouzavretým regulačným obvodom.

Prvé pokusy švajčiarskych speleo-potápačov boli v roku 1965 pri meste Valord. Sífóny v týchto jaskyniach tu dosahovali hĺbku 10 — 25 m a dĺžku cez 100 m. Na týchto lokalitách došlo k trom smrteľným úrazom. Najznámejší švajčiarsky speleo-potápačský klub je v Zürichu. Pracujú v sífónoch v hĺbke 20 - 25 m, a dlhých 700 — 900 m. Hlavný záujem venujú zberu jaskynnej fauny a flóry. Napr. v jaskyni Link našli veľmi zaujímavé vodné živočíchý. Vlastný prístup do švajčiarskych jaskýň je taktiež veľmi obtiažný, lebo vchody sa nachádzajú vo vysokohorskom alpskom prostredí.

Vo Veľkej Británii sa venujú speleo-potápaniu od roku 1960. Týchto špecialistov je 15, čo je oproti iným štátom pomerne vy-

soký počet. Organizačne sú rozdelení do 4 sekcií, ktoré sú podriadené centrálnemu výboru. Sú veľmi aktívni a často pracujú aj v zahraničí. V roku 1967 boli na speleo-potápačskom turné v Československu, kde sa potápali v rôznych jaskyniach.

Technické vybavenie účastníkov bolo rôzne. Napríklad Taliani používajú zásadne kyslíkové prístroje, ktoré sú síce ľahké, ale nemožno s nimi prekročiť priemernú bezpečnostnú hĺbku 12 m. Naproti tomu ostatní účastníci používajú prístroje na stlačený vzduch, s ktorými je možné sa potápať bezpečne do 60 m hĺbky. Pri diskusiách o potápačskej technike sa účastníci tábora zhodli v tom, že je potrebné používať orientačné a signálne lanko dostatočnej pevnosti a dĺžky (100 m), navinuté na navíjacom bubne, ktoré má slúžiť pre orientáciu pri návrate. Ďalším, bezpodmienečne nutným zariadením by mali byť dve nezávislé dýchacie automatiky, napojené na jeden spoločný vzduchový zásobník, alebo na dva menšie samostatné vzduchové zásobníky. Bola prerokovaná aj otázka použitia tzv. flokulačných činidiel, zabezpečujúcich urýchlenú sedimentáciu zvráteného jemného bahenného kalu v neprietočných podzemných vodách.

Po teoretických prednáškach a diskusiách nasledovali ukážky praktického potápania. Táto činnosť v speleo-potápačskom tábore začala exkurziou po Moravskom krase, s poukázaním na jeho zvláštnosti. Pre potápanie zaujímavý kras, pretekaný podzemnými riečkami sa nachádza v trojuholníku priepasti Macocha a osadami Sloup a Ostrov.

Jedným z hlavných praktických potápačských akcií bol prieskum Červinkových jaskýň. Hlavným zámerom tu bolo nájsť zatopené jaskynné chodby, drenujúce sloupské a holštýnské vody k juhu. Je známe zatiaľ to, že tieto jaskyne sú pod vodou prepojené s Jalovým korytom pri priepasti Macocha. Červinkové jaskyne sa nachádzajú v SV stene macošskej priepasti v silne rozpukaných vápencoch podľa násunovej dislokácie smeru SZ-JV. Konfigurácia týchto jaskýň sa rýchlo mení premiestňovaním sedimentov, tieto sa skladajú z hrubých pieskov a valúnov spodnokarbonských hornín.

Prvý dlhý prienik v týchto sífónoch uskutočnili švajčiarski potápači H. Oettiker, U. Buess a brnenský potápač P. Gryc, ktorí po prvom ponore dosiahli vzdialenosť až 150 m. Povzbudení týmto výsledkom na druhý deň zopakovali ponor, pričom dosiahli vzdialenosť 200 m. Ich podpornou dvojicou boli Holanďan van Vlimmeren a brnenský J. Štetina. Okrem nich boli pri vstupe do sífónu potápači R. Ružička a F. Václavík. Vzdialenosť 200 m pre-

konali v priebehu jednej hodiny, pričom dosiahli maximálnu hĺbku 20 m. Počas plavby v sifóne zistili zatopený komplex tune-
lov. Po tejto vzdialenosti však vodou zaplavené chodby nekon-
čili a je nádej, že týmto smerom sa podarí objaviť prítokové
drenujúce chodby zo severnej oblasti tohoto krasového územia.
Jaskyňa 13-C je poznamenaná už tromi smrteľnými prípadmi.
Táto lokalita je zrejme kľúčom k riešeniu centrálnej oblasti se-
vernej časti Moravského krasu. Cez ňu bol po prvýkrát nájdený
aktívny tok Bielej vody, ktorý pokračuje v tzv. Amatérskej jasky-
ni, naväzujúcej na teraz objavené podzemné priestory, smerujú-
ce k priepasti Macocha. V roku 1964 bol objavený Dóm haluci-
nácií s aktívnym tokom Bielej vody. Pri ďalšom prieskume sa našli
väčšie priestory, oddelené od seba polosifónmi, Jazerný dóm
s prítokovým sifónom a Vodný dóm s odtokovým sifónom. Odtok-
kový sifón už bol predtým prekonaný, a za ním sa nachádza
dnešná Amatérska jaskyňa. Prítokový sifón však ostal otáznikom
a preto bol predmetom prieskumu počas trvania nášho speleo-
potápačského tábora. Sifón prekonali P. Ošust a Ing. Sasvári. Bol
dlhý 75 m s maximálnou hĺbkou 15 m. Podarilo sa nám vyplávať
na voľnú hladinu. Ďalšie možnosti preniku pomocou potápačov
sú však uzavreté. Pokračovanie existuje už len cez nepatrné puk-
liny, ktoré sú zanesené silnými nánosmi povrchových ílovitých se-
dimentov (obr. 1).

V rámci programu bola zorganizovaná zaujímavá speleo-potá-
pačská akcia v Hranickej priepasti pri mestečku Hranica n / Beč-
vou. Priepasť leží v svetlých lavicovitých vápencoch. Vodná hladina
je v úrovni — 62 m, ktorú možno dosiahnuť po pohodlnom
chodníčku. Plocha vodnej hladiny je asi 20/15 m a hĺbka pre-
sahuje 90 m. Nachádza sa tu dvojaká voda. Do hĺbky 20 — 25
m zasahuje zakalená dažďová voda, pod ňou s veľmi ostrým roz-
hraním v yviera mineralizovaná voda o teplote 16°C. Vidi-
teľnosť v tejto vode je prvotriedna. V roku 1966 dosiahli v tejto priepas-
ti hĺbku — 82 m. Účastníci speleo-potápačského tábora mali tu
vykonať pokusné ponory do 50 m hĺbky. Vytvorili sa 4 dvojice po-
tápačov, ktoré v stanovenom poradí vykonali zostup do určenej
hĺbky. Poslednej dvojici sa prihodila menšia nehoda. V hĺbke
okolo 50 m vypadol jednému z dvojice dýchací náustok z úst.
Napil sa teplej mineralizovanej vody, čo mu na chvíľku zarazilo
aj dych. Stačil však duchaprítomne naplniť vzduchom svoju
záchrannú vestu, ktorá ho bezpečne vyniesla na otvorenú hladina-
nu. Vzhľadom na to, že bol v danej hĺbke v rámci nulovej časov-
vej dekompresie, nestala sa mu dekompresná nehoda.

Týmto potápačskými akciami bolo praktické speleo-potápanie uzavreté. Ak zrekapitulujeme výsledky vidíme, že najhodnotnejšie výsledky výskumu boli dosiahnuté v Červinkových jaskyniach a v jaskyni 13 — C.

Vyhliadky potápačského športu v speleológii v rámci UIS pre budúcnosť sú veľmi povzbudivé. Vytvorila sa prvá medzinárodná komisia pre jaskynné potápanie, ktorá pozostáva z niekoľkých pracovných skupín. Patria sem skupiny pre:

- výstroj, metódy a bezpečnosť jaskynného potápania
- záchrana pri potápaní v jaskyniach
- výcvik a výuka
- fotografovanie a filmovanie
- kartografia
- vedecké aplikácie jaskynného potápania
- ochrana prírody
- štatistika nehôd.

Bolo dohodnuté, že každá pracovná skupina bude pravidelne informovať vzájomne prostredníctvom internej publikácie.

Skúsenosti v tábore ukázali, že medzinárodná spolupráca v speleo-potápaní je možná a reálna. Každý účastník mal veľký záujem o výmenu skúseností a vzájomných informácií. Španielsky delegát prisľúbil, že ich organizácia bude mať možnosť vydávania informačného bulletinu pre každý záujmový štát. Navrhol ďalej, aby najbližšia schôdzka komisie pre potápanie v jaskyniach bola v roku 1975 usporiadaná v Barcelone.

Ing. Milan Koreň:

Vývoj pôd na karbonátových horninách a krasovatenie

Problematika krasovatenia sa v súčasných interpretáciách krasových foriem rieši prevažne analýzou závislostí medzi klímou a intenzitou rozpúšťania uhličitanov z horniny.

Principálne rovnaký prístup nachádzame v pedogenetických prácach, zameraných na kvantitatívne vyjadrenie vzťahov medzi rozpúšťaním event. následným vylúhovaním CaCO_3 a kvalitou študovaného objektu — pôdotvorného substrátu alebo pôdy. Obidva fenomény, krasovatenie a pôdotvorenie takto do určitej miery spája spoločná podstata toho istého procesu — rozpúšťania, v spoločnom historicko-logickom slede meniacich sa faktorov. Naproti tomu jestvuje medzi nimi určitá protirečivosť vyplývajúca zo špecifických podmienok ich optimálneho vývoja a vzájomne sa negujúcich čŕt.

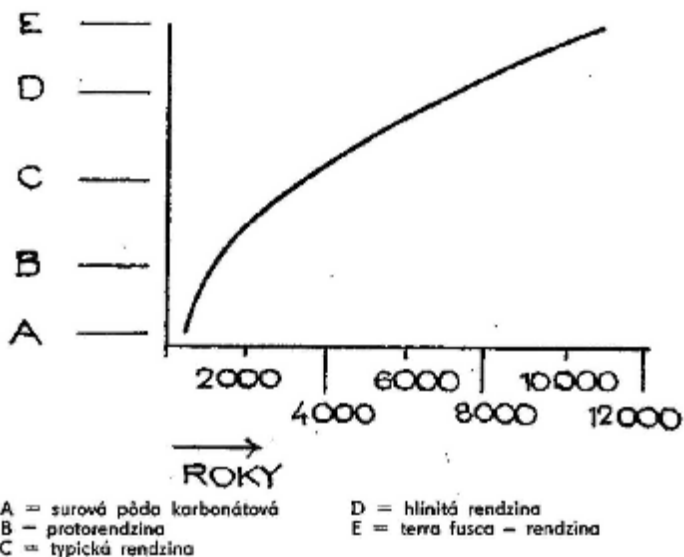
V predloženom príspevku chceme upozorniť na niektoré genetické závislosti pôd na karbonátových horninách vo vzťahu k intenzite rozpúšťania uhličitanov, resp. ku krasovateniu. Samozrejme, že nemôžeme obsiahnuť celú záležitosť problematiky. Zameriame sa len na podstatné zákonitosti oboch procesov na príklade bežných pôdných foriem Slovenska.

Na karbonátových horninách sú vytvorené svojrázne pôdne komplexy. Moderné stredoeurópske systematiky ich zaraďujú do osobitného pôdneho typu rendzín. Rýchlosť a smer ich vývoja závisia za rovnakých klimatických podmienok najmä od spôsobu zvetrávania vápenca alebo dolomitov. Podľa pozorovaní v Bosne najrýchlejšie zvetrávajú pórovité a piesočnaté vápence. Po odstránení karbonátov sú aj mechanicky ľahko drobiteľné. Do vymytia karbonátov sa mechanicky rýchlo rozpadávajú slienité a dolomitické vápence. Čisté vápence sú mechanicky rozrušované málo. Zvetrávajú predovšetkým chemicky. Zdrojom minerálnej hmoty rendzínoidných pôd je len nerozpustný zvyšok materských hornín. Je všeobecne známe, že nerozpustný zvyšok čistých, napr. wettersteinských vápencov dosahuje sotva 1—3 %. To je príčina,

že pôdy na takýchto substrátoch sú väčšinou plytké a chudobné na jemnozerný materiál.

V učebniciach pôdoznaectva sa uvádza, že na vytvorenie 10 cm jemnozeme musí zvetrať okolo 1 m hrubá vrstva vápencov či dolomitov. Počas holocénu bola rozpustená 20 — 40 cm hrubá vrstva vápencov. Pri konfrontácii týchto údajov prichádzame k názoru, že za posledných 10 000 rokov sa mohlo vytvoriť len asi 2 — 4 cm jemnozeme. Hĺbka recentných pôd tomu vo väčšine prípadov nezodpovedá. Pôjde teda spravidla o staršie materiály. Ako ukazujú novšie práce, recentné pôdy sú vytvorené na starších würmských (až risských) zvetralinových plášťoch.

Vývojové zrelšie pôdy sa mohli vytvoriť len v dlhších časových úsekoch sedimentačného a odnosného kľudu. Všeobecne sa usudzuje, že takýmito obdobiami boli teplé würmské interštádiá a v holocéne atlantik. Zvýšená sedimentácia karbonátov, napr. tvorba jaskynnej výzdoby vrcholí vo včasnom úseku týchto fáz. Vtedy sa dajú predpokladať len iniciálne štádiá pôdotvorenia príslušného klíma-genetického cyklu. Ich ďalší vývoj znázorňuje schéma č. I.

Vývoj pôd „in situ“ bol počas chladnejších fáz prerušovaný eróziou a periglaciálnymi fenoménmi (soliflukciou a pod.) V sub-boreáli pristupuje ako nový rušivý vplyv antropická činnosť. Tak napr. južné svahy Slovenského krasu boli ešte na začiatku pozdnej doby bronzovej pokryté súvislými lesnými porastami s prevahou buka a teda aj viac-menej súvislým pôdnym krytom. V dôsledku extenzívneho rozširovania poľnohospodárskej výroby a s tým spojenej erózie sú dnes krasové územia Slovenska pokryté len plytkými pôdnymi formami.

V oblastiach planinového krasu Slovenska sporadicky vystupujú reliktné, niekedy fossilizované *terrae calcis* pôdy. V literatúre sa na ich vznik stretávame s rôznymi, ba i protichodnými názormi. Jedna skupina autorov nespája vznik *terra rossa* s rozšírením karbonátových hornín. Pokladajú ich za allochtonný materiál, ktorý vznikol z produktov zvetrávania vyvrelých hornín medzi stredným miocénom a pliocénom a do vápencových pohorí sa dostal eolickou cestou. Druhá skupina považuje *terrae calcis* za akumulované nerozpustné zvyšky vápencov, ktoré vznikli v mediteránnom podnebí najstaršieho až mladého pleistocénu. Spoločným znakom pôd *terra rossa* a *terra fusca* je vysoký obsah ílu, rubifikácia a vyplavenie CaCO_3 . U *terra rossa* ako starších pôd sa predpokladá väčšia akumulácia Al_2O_3 a Fe_2O_3 a za dominantný ílový nerast kaolinit. Podľa najnovších mineralogických a chemických analýz *terrae calcis* Slovenska obsahujú veľmi rozmanité asociácie ílových minerálov. V *terra rosse* z vápencovej pukliny sa zistilo až 82 % kremeňa v prachovej frakcii. Jasne to dosvedčuje na eolický pôvod aspoň časti tohoto materiálu.

Krasovatenie prebieha najrýchlejšie na holom, pôdou nepokrytým povrchu. Prílišná hrúbka pôdnej pokrývky ho spomaľuje a pri menších zrážkach nedovoľuje styk vody s vápencom. Infiltrácia vody môže byť brzdená aj mladšími pôdnymi vlastnosťami: nízkou pórovitosťou, uľahnutosťou, vysokým podielom ílových frakcií a pod. Veľký význam v regulovaní vodného režimu pôdy majú humusové látky. Ako ukazujú niektoré výskumy, hlavný faktor, ktorý určuje intenzitu rozpúšťania CaCO_3 je obsah CO_2 v plynnej fáze pôdy. V podmienkach áridnej klímy závisí predovšetkým od biologickej aktivity (mikrobiálnej činnosti, dýchania koreňov). Zistili sa nepriame korelácie medzi obsahom CO_2 a teplotou pôdneho roztoku, v dôsledku čoho možno predpokladať, že v chladnejších podmienkach bude rozpustnosť CaCO_3 vyššia.

Ako sme už skôr naznačili, genetický vývojový rad pôd na karbonátových horninách začína štádiom surovej pôdy. Na pevnej ma-

terskej hornine sa vplyvom fyzikálneho zvetrávania začína hromadiť hrubozrnný detritát, ktorý začína byť oživovaný edafónom. V optimálnych klimatických podmienkach mikroorganizmy rýchlo rozkladajú organické zvyšky postupujúcej vegetácie. Zjemňovaním organického a minerálneho podielu pôdy a v dôsledku ďalšieho mechanického rozpadu a chemického účinku dažďovej vody prechádza surová pôda do štádia protorendziny. Na povrchu pôdy sa striedajú čoraz zložitejšie rastlinné asociácie, množí sa pôdna flóra a fauna. Pôda je v štádiu typickej rendziny. Ďalším rozpúšťaním sú z nahromadenej jemnozeme vyplavované uhličitany, pôdny profil sa vylúhuje. V štádiu hlinitej rendziny je už viac-menej odvápnenny.

V zmysle toho, čo sme povedali, možno potom v našich podmienkach vzťah pôdotvorenia ku krasovateniu znázorniť takto:

A = surová pôda karbonátová
 B = protorendzina
 C = typická rendzina

D = hlinitá rendzina
 E = terra fusca – rendzina

Literatúra:

Andrusov, D. - Borza, K. - Martiny, E. - Pospíšil, A.:1958: O pôvode a dobe vzniku tzv. „terra rossy“ južného a stredného Slovenska, Geologický zborník, SAV, 9,1

Čirič, M. 1967: Osobnosti obrazovania poč na izvestnijakach i osnovy ich klassifikacii, Počvovedenje, 1.

Jäger, K. D.,Ložek, V. 1968: Beobachtungen zur Geschichte der Karbonatdynamik in der holozänen Warmzeit, Československý kras, 19.

Ložek, V. 1973: Příroda ve čtvrthorách, Academia Praha.

Šály, R. 1973: Lesnícke pôdoznanectvo, Učebné texty VŠLD Zvolen

Zo zasadnutia predsedníctva SSS

Dňa 2. 2. 1974 zišlo sa v Liptovskom Mikuláši prvýkrát v novom roku 1974 predsedníctvo SSS na svojom riadnom zasadnutí. Pretože bolo rozhodnuté, že bude široká členská základňa priebežne informovaná o zasadnutiach predsedníctva, uverejňujeme týmto prvý stručný výťah z tohto rokovania.

Predsedia novozriadených odborných komisií — kultúrno-historickej komisie — PhDr. Juraj Bárta CSc. a metodicko-dokumentáčnej komisie — Ing. Ján Tulis predložili program ich komisií s konkrétnymi návrhmi činnosti.

Oproti minulosti bude mať SSS samostatný bankový účet, na ktorý sa budú odovzdávať aj členské príspevky už od roku 1974. Doplnky a zmeny k stanovám SSS, ktoré boli prerokované na Valnom zhromaždení 1973 sú na Ministerstve vnútra SSR, ktoré rozhodne o ich schválení.

Predsedníctvo rozhodlo, že v priebehu marca 1974 sa uskutoční zasadnutie predsedníctva, rozšírené o vedúcich oblastných skupín. Na tomto zasadnutí bude prerokované plnenie plánu úloh SSS za rok 1973, plán na rok 1974, niektoré aktuálne a naliehavé organizačné otázky.

Ing. Cebecauer informoval predsedníctvo o stave organizačných príprav pre zriadenie jaskyniarskej záchranej služby. Plánuje sa vybudovanie troch záchranných centier v charakteristických krásnych oblastiach Slovenska tak, aby v prípade úrazu či nešťastia v krase mohli účinne a včas zasahovať. Koncept organizácie záchranej služby vypracováva osobitná komisia.

Bola prerokovaná aj otázka plnenia práce SSS na tento rok. Plán práce jednotlivých oblastných skupín bol doplnený a zosúladený s hlavnými úlohami MSK. Predseda SSS Dr. Kubíny predniesol plán činnosti predsedníctva na rok 1974 a rámcový plán Spoločnosti na 6. päťročnicu. V pláne práce SSS na 6. päťročnicu je kladený dôraz na publikačnú činnosť, koordináciu úloh s MSK, zabezpečovanie pracovných expedícií, organizovanie jaskyniarskych týždňov a zrázov a ideovo-politické akcie.

Vedúci oblastnej skupiny SSS č. 18 Trenčianske Teplice - Emil Kavalír informoval predsedníctvo o stave prípravných prác na Jaskyniarsky týždeň SSS 1974. Tohoročný zraz jaskyniarov sa uskutoční v pracovnom rajóne tejto skupiny. Po informácii o možnostiach v teréne bol navrhnutý Organizačný výbor JT. Bolo rozhodnuté, že JT bude začiatkom júla t. r.

Pracovník MSK Ľ. Tarnócy bol poverený prešetrovaním počtu a miesta dosiaľ vykonaných JT v rámci SSS a zostavením návrhu platného poradia JT.

Bolo doporučené, aby sa už toho roku vytvorila kinematografická skupina, ktorá pripraví vhodné amatérske filmy pre súťaž speleologických filmov na budúcom 7. medzinárodnom speleologickom kongrese, ktorý bude v Londýne v roku 1977.

Na záver predsedníctvo prerokovalo a v rozsiahlej diskusii zaujalo aj stanovisko k tzv. mítingu, ktorý sa konal v dňoch 8. — 9. decembra 1973 v Bystrej. Aj keď sa predsedníctvo nepodieľalo na organizácii tohto podujatia, prehodnotilo niektoré body jeho programu a prijalo nasledovné uznesenie:

- jaskyniarsky míting v Bystrej priniesol rad pozitívnych výsledkov v činnosti jaskyniarov viacerých skupín spoločnosti.
- PSSS s uznaním konštatuje, že v spoločnosti sa v poslednom období uskutočnili významné objavy a rovnako pozitívne hodnotí príspevok, pokiaľ ide o demonštrovanie novej techniky pri prieskume jaskýň.
- PSSS sa domnieva, že základné predpoklady pre tieto objavy boli dané jednotnou organizáciou jaskyniarstva a materiálnou pomocou MSK.
- Kladne hodnotí iniciatívu mnohých účastníkov mítingu.
- PSSS je toho názoru, že podobné stretnutia v budúcnosti musia byť dopredu schválené a organizačne lepšie zabezpečené.
- Domnieva sa, že mnohé kritické diskusné príspevky boli zodpovedne vysvetlené delegovanými členmi predsedníctva.
- Nesúhlasí s niektorými prvkami vystupovania niektorých účastníkov mítingu a rovnako nesúhlasí s tendenciami niektorých účastníkov zameraných na podvrátenie disciplíny, rozvracanie jednoty a progresivity SSS.
- Práca PSSS a jeho rozhodovanie bude v budúcnosti viacej programované a zverejňované.
- Umožní aj naďalej v rámci svojich možností iniciatívnym členom spoločnosti plné uplatnenie a realizáciu speleologickej činnosti.

Redakcia

Ing. Mikuláš E r d ö s:

Novinky z prieskumu vertikálnych systémov vo svete

Napriek stretnutiu speleológov celého sveta na 6. medzinárodnom speleologickom kongrese v Československu, v prieskume niektorých hĺbkových priepastí a vertikálnych jaskynných systémov pokračovali vo svete.

Podľa došej správy z Juhoslávie, pokračujú jaskyniari zo skupiny Jamarski Klub Ljubljana-Matica v prieskume vertikálneho systému Poloska jama. Juhoslovanskí jaskyniari v spolupráci s niektorými zahraničnými jaskyniarskymi skupinami usilujú sa o prezeranie do nových hlbších priestorov. V dĺžke systému dosiahli zatiaľ 10 050 m. Táto lokalita sa nachádza v Júlskych Alpách a s hĺbkou - 674 m je na 22. mieste v svetových tabuľkách.

Ďalšie správy o prieskume priepastí máme až z ďalekého Iránu. V jaskynnom systéme Džar Parau uskutočňujú prieskum anglickí jaskyniari už od roku 1971. Ide pravdepodobne o „himalájsku expedíciu“, ako sme o tom písali v Spravodaji 71/1. Anglická výprava údajne zostúpila do značnej hĺbky s cieľom nájsť ďalšie pokračovanie. Táto lokalita je evidovaná v svetových tabuľkách na 17. mieste s hĺbkou - 732 m. Jaskyňa leží pod štítom Kuh-i-Parau. Menej sa darilo už poľskej výprave na tom systéme roku 1972, o ktorej sme tiež písali v Spravodaji 72/4, lebo zostúpili v tejto priepasti len do hĺbky - 200 m.

Ukazuje sa, že do hĺbok svetových priepastí zasiahnu aj niektoré hlboké jaskyne na území ZSSR. Neďaleko najhlbšieho jaskynného systému Sovietskeho zväzu- Nazarovska s hĺbkou okolo 500 m, ktorý leží v Západnom Kaukaze, boli objavené ďalšie systémy, hlboké až okolo 400 m. V súčasnej dobe pracujú sovietski prieskumníci na zistení vzájomných prirodzených spojení týchto systémov. Naskytá sa tak možnosť nového rozsiahleho systému Nazarovskaja - Primusnaja - Oseňňaja s dosiaľ neurčenými rozmermi. Výškovým prepojením jednotlivých systémov bude možné dosiahnuť novú hĺbku.

Neradostná je správa z prieskumu najhlbšej priepasti na svete

Pierre San Martin v Španielsko-francúzskych Pyrenejách. S veľkým nákladom pripravovaná poľsko-anglická expedícia, o ktorej sme písali v Spravodaji 73/4, skončila predčasne. Pri transporte v priepasti bola zničená značná časť výstroja a najmä celé osvetľovacie aparátúry, ktoré spadli do podzemnej rieky.

Na záver uverejňujeme tabuľku najhlbších jaskynných systémov, ktorá bola publikovaná v rakúskom časopise Die Höhle 2/73. Tabuľka je len provizórna, pretože obsahuje platné údaje len do konca marca 1973. Novšie výsledky pochopiteľne neobsahuje, je však predpoklad ďalších hĺbkových korekcií. Na tie však musíme počkať, ktoré vyplynú až zo záverov zasadnutia príslušnej dokumentačnej komisie počas 6. medzinárodného kongresu.

1.Sima de la Piedra da San Martin–
Gouffe de la Pierre
Saint Martin
Pyreneje- Španielsko- Francúzko-1360 m	
2.Gouffe Berger
Vercors, Francúzko
-1141 m	
3.Chorum des Aiguilles
Hautes- Alpen, Francúzko
-980 m	
4.Gouffe Cambou
Pyreneje, Francúzko
-935 m	8.Garma Ciega- Sumidero de
Callagua
Severné Španielsko
-868 m
5.Abisso Michele Gortani
Friaul, Taliansko
-920 m	-----
6.Résau Felix Trombe
Pyreneje, Francúzko
-910 m | 11.Hölloch
Moutatal, Švajčiarsko
-808 m
----- |
| 7.Spluga della Preta
Veronské Alpy, Taliansko
-886 m | 14. Snežná jama
Tatry, Poľsko
-772 |

Aktuality

Nové jaskyne v Beskydách

Jaskyniarske skupiny pracujú na prieskume podzemných priestorov v málo známej oblasti Beskýd, ktorá leží v kriede druhohôr. V poslednej dobe odkryli niekoľko menších jaskýň na Lysej hore (1324 m) a Gírovej. Významnejšie sú však objavy poľských jaskyniarov na druhej strane — Poľských Beskýd. Jaskyniari z Bielska objavili koncom minulého roku dovedna 10 nových jaskýň. Najviac sa ich nachádza na svahoch výrazných beskydských vrcholov Skrzyczného (1250 m) a Salmopolu, ďalej pri Blatnej a Troch kopcoch. Tohoročný prieskum sústredia jaskyniari z Bielska spolu s členmi Poľského Turistického zväzu na svah Čantoryje. Pretože cez toto horské pásmo prechádza štátna hranica, budú poľskí jaskyniari úzko spolupracovať s členmi jaskyniarskej skupiny v Ostrave.

Vytvorenie jaskyniarskeho záchranného družstva

Kým sa u nás na Slovensku dlhšiu dobu diskutuje o vytvorení špeciálneho záchranného družstva pre úrazy a nešťastia v jaskyniach a hľadajú sa len formy a miesto pôsobenia týchto služieb, vytvorili už koncom minulého roku iniciatívne českí jaskyniari takúto záchrannú službu takmer „na kolene“. Skupina je osemčlenná a sú alebo priamo zamestnaní alebo v blízkosti Bozkovskej dolomitickej jaskyne v Severných Čechách pod vedením jej správcu Josefa Řeháka. Bozkovskí jaskyniari sú v pohotovosti terénnym vozom M 461 a pripravení k okamžitému zásahu na pomoc speleológom na území celej ČSR, ďalej pri akomkoľvek ohrození v podzemí a pri živelných pohromách. Skúsenosti záchranného družstva získali bozkovskí jaskyniari od zahraničných jaskyniarov na 6. medzinárodnom speleologickom kongrese a na Medzinárodnom speleologickom tábore. Prvú záchrannú

akciu vykonala táto skupina pri úraze, ktorý sa stal v Českom krase, kde pri Koněpruských jaskyniach museli zasiahnuť pri záchrane 17-ročného študenta z 27-metrovej priepasti.

Poľskí jaskyniari v Peru

O chystanej výprave poľských jaskyniarov a horolezcov do juhoamerických štátov Peru a Chile sme písali už v Spravodaji SSS č. 1/73. V súčasnej dobe výprava už je doma a spracovávajú sa výsledky. V speleologickej časti výpravy navštívili poľskí jaskyniari niektoré jaskyne v peruánskych Andách. Napríklad nevelká ale známa jaskyňa Huarari s množstvom podzemných jazierok a sintrovej výzdoby, ďalej legendárne jaskyne Chincano Grande z obdobia rozkvetu Inkov a Chincana de 100 Puertas, ktorá bola známa svojimi rituálnymi obradmi. V jaskynných chodbách sú vytesané do základnej horniny rôzne portály, slávobrány, sedadlá, slávnostné tróny a schodištia. Výprava aj prvýkrát zmapovala jaskyňu.

Na záver svojho pobytu prenikla výprava do málo známej jaskyne Huagapo, kde sa dostali do niektorých nových priestorov. Táto jaskyňa sa tak stala zatiaľ najdlhším prírodným jaskynným systémom Peru.

Ďalšie jaskynné sanatórium

Osmelení dobrými výsledkami skúšobného liečenia chorôb horných ciest dýchacích v československých jaskyniach, vznikajú v rôznych štátoch rad za radom podzemné sanatória v jaskyniach. Bulharské Ministerstvo zdravotníctva je ďalším, ktoré zriaďuje v jednej zo sál Rabišskej jaskyne sanatórium na liečenie astmy a bronchitídy. Bulharsko je tak ďalším štátom, ktorý preberá naše skúsenosti a využíva podzemné priestory k speleoliečbe. Dúfajme, že pod spätným vplyvom a dosiahnutými výsledkami týchto štátov bude konečne aj u nás uznaná speleo-liečba ako oficiálny liečebný proces.

(M. E.)

Prírastky speleologickej knižnice MSK

november — december 1973

ČSSR

- Svoboda, J.: Český masív ve fotografii
Vlastivedné zprávy z Adamova a okolí, č. 2/64
10 let práce speleologického kroužku Závodního klubu ROH Adamovských
strojíren
Geologický průzkum, č. 10, 11/1973
Lidé a země, č. 11, 12/1973
Pamiatky - Příroda, č. 3, 4/1973
Sborník geologických vied — Rad ZK - Západné Karpaty, sv. 18
Geologický sborník — Geologica Carpathica č. 2/1973
Krásy Slovenska, č. 12/1973
Archeologické rozhledy, č. 6/1973
Vestník ÚÚG, č. 6/1973
Ochrana přírody, č. 7/1973
Geografický časopis, č. 4/1973
Bohuš, I.: Vysoké Tatry (bibliografie), č. 1, 2, 3, 4, 8
Maheľ, M. — Buday, I.: Regional Geology of Czechoslovakia
Spravodaj SSS, č. 3/1973
Sborník Československé společnosti zemepisné, č. 4/1973
Památky archeologické, č. 2/1973

FRANCÚZSKO

- Spéléologie, č. 79, 80/1973
Spélunca. č. 1, 2/1973
SCV Activités, č. 27/1972
F. F. S: Supplément á Spélunca, č. 1/1973

GRÉCKO

- Bulletin trimestriel de la Société Spéléologique de Grèce, č. 1, 2/1973

JUHOSLÁVIA

- Glasnik Prirodnaučkoj muzeia u Beogradu, Serija B, knjiga 27

NDR

- Mitteilungsblatt „Der Höhlenforscher“, č. 1/72 č. 1, 2/1973
Abhandlungen des Staatlichen Museums für Mineralogie und Geologie zu
Dresden, Bd. 19
Archív für Naturschutz, č. 2, 3/1973
Neue Museumskunde, č. 4/1973

Alt-Thüringert, Bd. 9, 10, 11
Rösler — Lange: Geochemical Tables

NSR

Mainzer Naturwissenschaftliches Archiv, ro č. 11/1972
Náture und Heimat, č. 4/1973
Náture und Museum, č. 11, 12/1973
Der Schlatz, č. 10/1973
Abhandlungen des 5. Internationalen Kongresses für Speläologie, č. 1, 2,
3, 4/1969

RAKÚSKO

Burgenländische Heimatblätter, č. 1-4/1972, č. 1-4/1971
Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland, č. 46, 47, 48, 49

RUMUNSKO

Revue Roumaine de Géologie, Géophysique et Géographie, Série de Géologie, č. 2/1973
Ocotirea naturii, č. 1/1973

ŠPANIELSKO

Espeleo-Noticias, č. 5/1973

ŠVÉDSKO

Grottan, č. 3/1973

ZSSR

Čikišev, A.: Metódy izučenia karsta
Čikišev, A.: Peščery na teritórii SSSR
Miller-Miller: Aerofotogeologija

USA

Caves and Karts, č. 1/1973
NSS News, č. 11/1973
Natural History, č. 5/1973

VENEZUELA

Urbani, F.: Carsos de Venezuela. Parte 2: Calinas metamorficae de la Costa (Sep)
Boletin de la Sociedad Venezolana de Espeleologia, č. 1/1973
El Guacharo, č. 1-4/1972

JAPONSKO

Memoirs of the National Science Museum, č. 5/1972
Bulletin of the National Science Museum, č. 3, 4/1972, č. 1/1973

O b s a h

Redakcia:	Úvod.....3
Dr. Pavol Mitter:	Medzinárodný speleologický tábor UIS Slovensky kras 1973.....5
Ing. Mikuláš Erdös:	Slovenský kras vyhlásený za chránenú krajinú oblasť..... 9
Ing. Tibor Sasvári:	Medzinárodný výbor pre po- tápanie v jaskyniach..... 11
Ing. Milan Koreň:	Vývoj pôd na karbonátových horninách a krasovatenie..... 17
Redakcia:	Zo zasadnutia predsedníctva SSS.....21
Ing. Mikuláš Erdös:	Novinky z prieskumu verti- kálnych systémov vo svete.....23
M. E.:	Aktuality.....25
	Prírastky speleologickej kniž- nice MSK.....27

SPRAVODAJ

Slovenskej speleologickej spoločnosti

č. 1/1974

Vydalo Múzeum slovenského krasu. Liptovský Mikuláš v rámci vnútroústavných informácií pre spolupracovníkov v náklade 600 kusov

Tlač: Tlačiarne SNP Liptovský Mikuláš

Autentickú sadzbu realizovala v r. 2015 V. Straková